

Nota briològica

Hedwigia stellata Hedenäs a la península Ibèrica

Creu Casas¹ i Cecília Sérgio²

1. Universitat Autònoma de Barcelona. Botànica. Facultat de Ciències.
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
2. Universidade de Lisboa. Museu. Laboratorio e Jardim Botânico.
P-1294 Lisboa Codes. Portugal

Manuscrit rebut el novembre de 1995

Hedenäs (1994) ha fet un estudi morfològic molt acurat del gènere *Hedwigia* a Suècia, del qual, com a tot Europa, era coneguda una sola espècie: *H. ciliata*, (Hedw.) P. Beauv. diferenciada en la var. *ciliata* i la var. *leucophaea* B., S. & G. De la revisió d'aquest gènere, Hedenäs en reconeix una nova espècie, *H. stellata*. Després de la lectura d'aquest treball hem considerat la possibilitat de l'existència d'*H. stellata* a la península Ibèrica, i per comprovar-ho s'han revisat tots els exemplars determinats com *H. ciliata* inclosos a BCB, LISU i d'altres herbaris. Aquest examen ens ha permès comprovar que una bona part de les mostres presenten els caràcters morfològics descrits per *H. stellata* i per tant aquesta és relativament abundant a la Península.

Les diferències entre els dos tàxons són fàcils de veure. Les branques estèrils de les plantes seques d'*H. stellata* tenen els àpexs dels fil·lidis llargs, fins i reflexos, mentre que *H. ciliata* els té més curts i erectes. En visió microscòpica *H. stellata* mostra la major part dels àpexs dels fil·lidis acabats en punta aguda, llisa o poc dentada i a vegades espinosa, les cèl·lules de la làmina tenen a la part adaxial, una o dues papil·les peltades i força ramificades, *H. ciliata* té la punta del fil·lidis més ampla, lleument truncada i papil·losa a l'àpex, les cèl·lules de la làmina tenen d'una a cinc papil·les superficials simples o poc ramificades per les dues cares (figura 1).

Aquest gènere és força abundant a la península Ibèrica; colonitza en forma de trames laxes la part superior de les roques granítiques, arenisques o esquistes àcides descobertes, a les clarianes de les fagedes, rouredes, pinedes, alzinars, etc. Menys comú també es troba a l'estatge subalpí i a les zones inferiors fins als 300 m.

H. ciliata té una distribució més àmplia. Es troba a l'oest, al centre de la Península i està més ben representada al nord i al nord-est, com també hem identificat alguns exemplars del sud (incloses les dues varietats). Observem que és més abundant la var. *leucophaea*, sobretot als Pirineus. En els mapes adjunts (figura 2 a), només s'assenyalen les localitats de les mostres estudiades. Les dades completes seran publicades a *Cartografia de Briòfits* vol. IV (en preparació). Amb tot, creiem que l'àrea actual serà poc modificada.

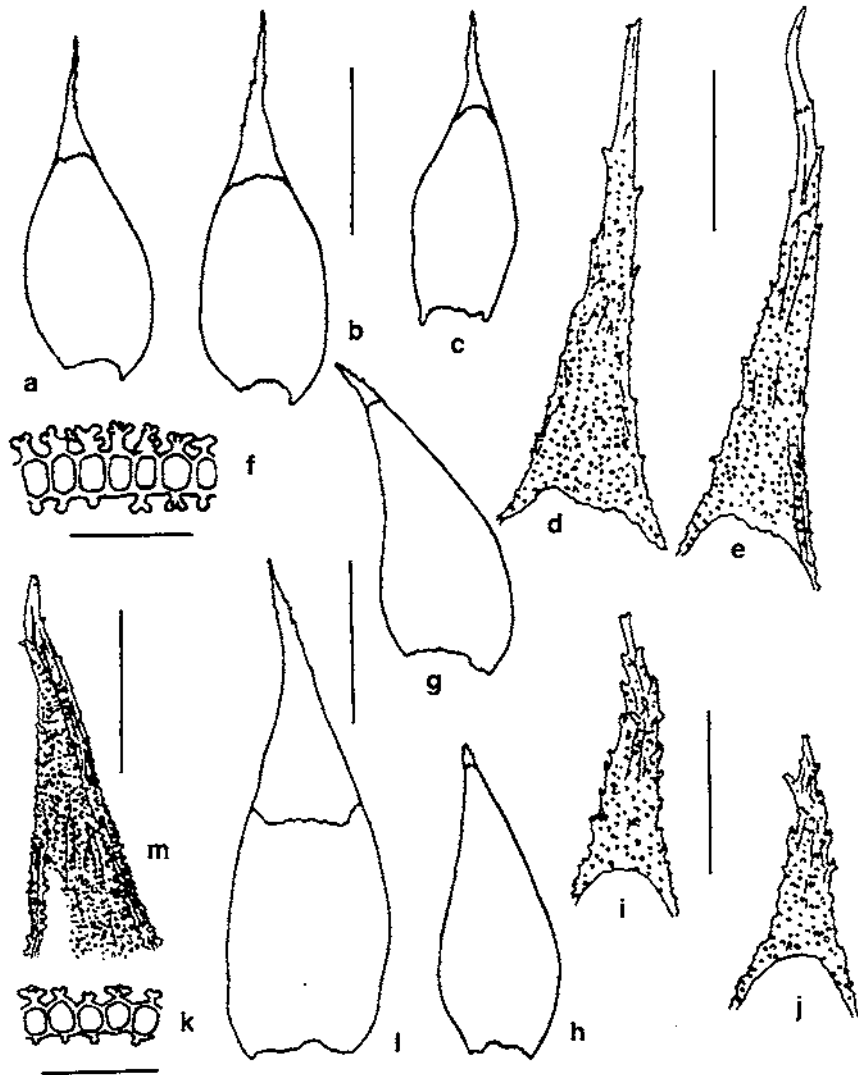

Figura 1. a-f: *Hedwigia stellata* Hedenäs. a-c: fil·lidis. d-e: àpex dels fil·lidis, f: secció transversal vers la meitat d'un fil·lidi. g-k: *Hedwigia ciliata* var. *ciliata*. g-h: fil·lidis. i-j: àpex dels fil·lidis. k: secció transversal vers la meitat d'un fil·lidi. l-m: *H. ciliata* var. *leucophaea*. l: fil·lidi. m: àpex del fil·lidi. a, b, c, g, h, l: escala = 1 mm. d, e, i, j, m: escala = 200 µm. f, k: escala = 50 µm.

H. stellata està distribuïda per la part occidental de la Península (figura 2 b), des d'on s'estén envers el Sistema Central, el Sistema Ibèric i esporàdicament es troba fins al nord-est, molt sovint a les mateixes localitats de *H. ciliata*. També n'hem identificat algunes mostres de les illes de Tenerife i de Madeira.

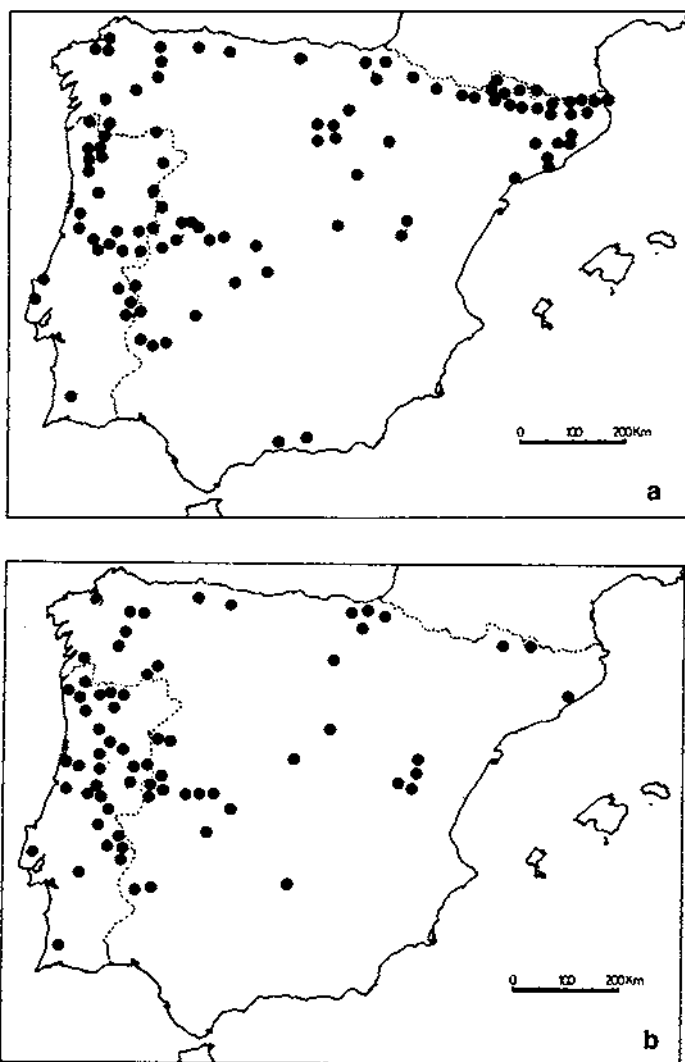

Figura 2. Distribució a la península Ibèrica segons les dades dels herbaris BCB, LISU i altres. a: *Hedwigia ciliata*. b: *H. stellata*.

Referència

Hedenäs, I. 1994. The *Hedwigia ciliata* complex in Sweden, with notes on the occurrence of the taxa in Fennoscandia. *Journal of Bryology* 10: 139-157.